

УГОДА ПРО ВІЛЬНУ ТОРГІВЛЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КАНАДОЮ

CANADA-UKRAINE FREE TRADE AGREEMENT

Дешко Л.М.,

*доктор юридичних наук,
доцент, завідувач кафедри міжнародного публічного права
Київського національного торговельно-економічного університету*

Алізаде І.І. огли,

*магістрант кафедри міжнародного публічного права
Київського національного торговельно-економічного університету*

У статті виявлені недоліки Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою, які проявляються у відсутності врегулювання відносин, які виникають у сфері послуг як частині торговельних відносин. Ставиться питання про необхідність поглиблення та розширення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою. Запропоновано зміни, які необхідно внести до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Ключові слова: Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою, зона вільної торгівлі, поглиблена та розширена зона вільної торгівлі, послуги.

В статье выявлены недостатки Соглашения о свободной торговле между Украиной и Канадой, которые проявляются в отсутствии урегулирования отношений, возникающих в сфере услуг как части торговых отношений. Поднимается вопрос о необходимости углубления и расширения зоны свободной торговли между Украиной и Канадой. Предложены изменения, которые необходимо внести в Соглашение о свободной торговле между Украиной и Канадой.

Ключевые слова: Соглашение о свободной торговле между Украиной и Канадой, зона свободной торговли, углубленная и расширенная зона свободной торговли, услуги.

The article reveals shortcomings of the Canada-Ukraine free trade agreement, which manifests itself in the absence of services as part of trade relations. The necessity of deepening and extending the free trade zone between Ukraine and Canada is substantiated. Article includes proposals for improving Canada-Ukraine free trade agreement.

Key words: Canada-Ukraine free trade agreement, free trade area, deepened and expanded free trade area, services.

Постановка проблеми. Канада завжди була близьким партнером України на світовій арені, і підписання Угоди про вільну торгівлю між Канадою та Україною є сигналом нової політичної волі для побудови бізнес-мостів. Угода зосереджує увагу на двосторонній торгівлі товарами, проте торговельні відносини між Україною та Канадою є значно ширшими. Угода не охоплює всього сектору торговельних відносин між Україною та Канадою. Тому виникає потреба в розширенні вільної торгівлі між Україною та Канадою шляхом перегляду положень угоди, які передбачатимуть більш поглиблену та розширену зону вільної торгівлі.

Стан опрацювання. Комплексні наукові дослідження Угоди про вільну торгівлю між Канадою та Україною відсутні, тому ми пропонуємо вперше розпочати дискусію щодо розширення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою шляхом внесення змін до Угоди.

Метою статті є визначення недоліків Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою та обґрунтування внесення необхідних змін до Угоди.

Виклад основного матеріалу. 11 липня 2016 року була підписана Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою (далі – Угода), що набула чинності 1 серпня того ж року. Угода утворила правові засади режиму вільної торгівлі між Україною та Канадою. Відкриття канадського ринку для українського бізнесу дозволяє експортувати вітчизняні товари в одну з найбільших та найвпливовіших країн світу. Після

угоди про Асоціацію з ЄС Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою є найзначнішим договором про скасування митних зборів та податків із чи не найбільшим ринком Західної півкулі. Хоча Угода і є значним етапом на шляху розвитку торговельних відносин між Україною та Канадою, однак вона не охоплює значного сектору торговельного співробітництва між ними.

Економічні відносини між Україною та Канадою, на регулювання яких спрямована Угода про вільну торгівлю, належать до категорії зовнішньої торгівлі. Зовнішня торгівля представляє собою взаємодію країни з іноземними державами з приводу переміщення товарів і послуг через національні кордони [1]. Торгівля як вид економічної співпраці на сьогодні передбачає обмін не тільки товарами, а також і послугами, цінностями та грошима [2; 3]. Постіндустріальна епоха породила перевагу торгівлі послугами над торгівлею товарами. Міжнародна торгівля товарами напряму реалізується за допомогою послуг [4]. Адже від виготовлення товару до його надходження до споживача може залучатись безліч послуг, у тому числі й міжнародних (транспортування, страхування, митне оформлення та інші). Угода в повному обсязі визначає спрощення товарообігу між Україною та Канадою, однак вона все ж не зачіпає такої важливої категорії торговельних відносин, як послуги.

На протипагу Угоді про вільну торгівлю між Україною та Канадою в Угоді про асоціацію між

Україною та ЄС передбачається створення поглибленої та всебічної зони вільної торгівлі, яка забезпечуватиме вільний рух товарів та послуг між Україною та державами-членами ЄС. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС охоплює також ринок послуг, що свідчить про віднесення торгівлі послугами до торговельних відносин. А отже, відсутність в Угоді про вільну торгівлю між Україною та Канадою положень про лібералізацію доступу до ринку послуг можна вважати головним недоліком угоди.

За даними Державного комітету статистики України, за 2017 рік загальний обсяг торгівлі між Україною та Канадою склав 477,7 млн. дол. США (з них загальний експорт – 141,5 млн. дол. США, загальний імпорт – 336,2 млн. дол. США, сальдо – негативне: 194,7 млн. дол. США), із них тільки 128,1 млн. дол. США припадає на сферу торгівлі послугами. Причому в торговельних відносинах України з Канадою переважає експорт послуг з України до Канади і становить 91,1 млн. дол. США; даний показник зріс на 18% після підписання Угоди про вільну торгівлю. Імпорт же послуг із Канади до України склав лише 37 млн. дол. США, що на 7,5% менше, ніж рік до цього [5]. Створення зони вільної торгівлі сприяло не тільки розвитку торговельних відносин у сфері обміну товарами, а й зростанню ринку послуг між Україною та Канадою, переважно в імпорті послуг на канадський ринок. Відповідно до статистичних даних у лібералізації доступу до ринку послуг однаково зацікавлені дві сторони. Українські надавачі послуг отримують нові ринки для їх надання, а отже, і збільшать свої доходи. А конкуренція на внутрішньому українському ринку сприятиме підвищенню якості послуг [5; 6]. Тоді як Канада отримає доступ до висококваліфікованих надавачів послуг за вартістю нижчою, ніж на національному ринку.

Пояснити таку прогалину в Угоді можливо тим, що такі торговельні відносини ні Україна, ні Канада не розглядали як найпріоритетніші. Однак результати тісної півторарічної співпраці свідчать про зростання торговельних операцій між державами.

Угода передбачає створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою, а отже, становить перший етап на шляху інтеграційного об'єднання. Зона вільної торгівлі (від англ. – free trade area) представляє собою міжнародне інтеграційне об'єднання, що ґрунтується на міждержавній угоді між країнами-учасницями про скасування митних бар'єрів у взаємній торгівлі зі збереженням кожною з них національних митних тарифів у торгівлі з іншими країнами [7, с. 299].

Однак звичайна зона вільної торгівлі спрямована виключно на сектор торгівлі товарами і передбачає: скасування тарифів у взаємній торгівлі, усунення кількісних обмежень у взаємній торгівлі; розроблення правил визначення країни походження товару [8]. Проте сучасне міжнародне співробітництво передбачає більш широкі торговельні відносини, для регулювання яких створюються нові (модернізовані) інтеграційні об'єднання; прикладом слугує розширений митний союз, валютний чи фіскальний

союз та інші. Після утворення зони вільної торгівлі наступним кроком є митний союз, проте економічна практика породжує поглиблену та розширену зону вільної торгівлі як ширшу форму економічного співробітництва без створення спільного зовнішнього тарифу для решти держав.

Поглиблена та розширена зона вільної торгівлі (далі – ПРЗВТ) спрямована на заповнення всіх прогалин зони вільної торгівлі. Усунення прикордонних бар'єрів у торгівлі товарами не є ефективним інструментом міжнародної торгівлі, бо без регулювання залишаються похідні від вільної торгівлі товарами аспекти. Загальновідомо: розвиток торговельних відносин між державами потребує координації та зближення національних регуляторних політик, зменшення бар'єрів для міжнародного руху послуг, капіталу, робочої сили та інтелектуальної власності. Саме шляхом поглиблення та розширення зони вільної торгівлі можна заповнити прогалину в торговельних відносинах, регульованих Угодою про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Поглиблені та розширені зони вільної торгівлі мають два види: екстенсивні та інтенсивні. Екстенсивні ПРЗВТ передбачають додаткове посилення зобов'язань у сферах, що регулюються домовленостями в межах СОТ. Інтенсивні ж ПРЗВТ охоплюють більший об'єм регуляторної політики та додаткові сфери регулювання, які в угодах СОТ передбачають значне обмеження (послуги, інтелектуальна власність та рух капіталу) або ж взагалі не регулюються (рух робочої сили) [8]. У відносинах України та Канади найкращим виходом буде моделювання відносин, сформованих між Україною та ЄС й Канадою з ЄС, а отже, створення поглибленої та розширеної екстенсивної зони вільної торгівлі.

Важливою сферою регулювання в поглиблених та розширених зонах вільної торгівлі постають послуги. Вони включаються до угоди, як правило, з інвестиціями, інтелектуальною власністю, електронною комерцією, конкуренцією тощо [8]. Прийняття СОТ у 1994 році Генеральної угоди з торгівлі послугами (ГАТС) визначало для всіх держав-членів базову структуру ПРЗВТ шляхом визначення сфер відносин. Під час розробки положень угоди про поглиблення та розширення ЗВТ між Україною та Канадою необхідно керуватись положеннями ГАТС.

У структурі експорту послуг з України до Канади переважали послуги у сфері ІТ – 60,9%; послуги з переробки матеріальних ресурсів – 12,9%; транспортні послуги – 9,1%; ділові послуги – 12%; послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій, – 2,2% [2]. Із даної статистики видно, що, крім сфери ІТ, в експорті послуг з України до Канади переважають послуги, які є частиною реалізації відносин із торгівлі товарами. Із цього можна зробити висновок, що укладання Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою сприяє розвитку міжнародної торгівлі послугами між державами, а отже, виникає потреба в доповненні положень Угоди і щодо торгівлі послугами.

Нинішня торгівля послугами між Україною та Канадою відбувається на основі угод СОТ та інших міжнародних договорів у сфері торгівлі послугами (Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 року та інші). Підписання Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою свідчить про зацікавленість із боку обох держав у спрощенні торговельних відносин.

Формування ПРЗВТ повинно відбуватись шляхом внесення змін до вже чинної Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Стаття 19.2 Угоди передбачає положення про її перегляд. Положення статті дозволяє перегляд Угоди задля подальшого розвитку та поглиблення її положень і поширення її дії на сфери, наразі не охоплені нею, зокрема, такі як транскордонна торгівля послугами, фінансові послуги, інвестиції, телекомунікації, тимчасове перебування та інші предметні галузі [7; 8; 9]. Вже на момент підписання Угоди про вільну торгівлю сторони усвідомлювали необхідність залучення до вільної торгівлі всіх аспектів міжнародної економічної співпраці, однак чомусь вирішили не відносити у сферу регулювання угоди положення про послуги.

Перегляд положень Угоди повинен відбутись шляхом письмового затвердження домовленості про внесення змін до Угоди. У положеннях Угоди прямо не прописана процедура перегляду положень для поглиблення та розширення зони вільної торгівлі, та, можливо, вона повинна бути ідентичною процедурі підготовки угоди про вільну торгівлю. Таким чином, необхідно створити двосторонню комісію, що займатиметься переговорами про внесення змін до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

На нашу думку, в Угоду необхідно додати такі доповнення, що слугуватимуть поглибленню та розширенню зони вільної торгівлі:

1) дозволити надання таких послуг на своїй території постачальниками договірних послуг іншої сторони Угоди, це: юридичні послуги, бухгалтерський облік та бухгалтерські послуги, консультаційні послуги щодо оподаткування, послуги у сфері архітектури, містобудування та парково-ландшафтної архітектури, інженерні послуги, послуги з комплексного проектування, комп'ютерні послуги та пов'язані з ними послуги, послуги з наукових досліджень та розвитку, реклама, послуги з управлінського консультування, послуги, пов'язані з управлінським консультуванням, послуги з технічних випробувань та аналізу, пов'язані наукові послуги та послуги з технічного консультування, технічне обслуговування та ремонт обладнання в рамках договору щодо післяпродажного або післяорендного обслуговування, послуги з перекладу, роботи з дослідження місцевості, екологічні послуги, послуги туристичних агентства та туроператорів, розважальні послуги [10];

2) зазначити, яка сфера відносин не підпадає під регулювання угодою. Так, наприклад, можливо запозичити положення Угоди про асоціацію України та ЄС, яка застосовується до транскордонного надання всіх видів послуг, за винятком: аудіовізу-

альних послуг; національного морського каботажу; регулярних або нерегулярних внутрішніх та міжнародних повітряних перевезень, а також перевезень, що безпосередньо пов'язані з реалізацією комерційних прав на перевезення (за винятком: ремонту та сервісного обслуговування літака, під час яких літак не здійснює перевезення; продажу послуг із повітряних перевезень; послуг КСБ; послуг із наземного обслуговування; послуг з експлуатації аеропортів [10]);

3) сторони повинні підтвердити свої обов'язки, що є результатом їхніх зобов'язань у рамках ГАТС стосовно в'їзду та тимчасового перебування постачальників договірних послуг;

4) визначити для послуг і постачальників послуг режим найбільшого сприяння. Надання ж національного режиму може завдати шкоди національним ринкам обох держав. Надання режиму найбільшого сприяння допоможе захистити національні ринки, але одночасно сприятиме розвитку конкуренції на ринку, яка вплине на покращення якості послуг;

5) відобразити стандарти надання послуг, особливо у сфері, що стосується людського життя та здоров'я. Стандарти, відображені в угоді, повинні визначатись відповідно до рівня найбільш розвинутої держави, в даному випадку – рівня Канади;

6) окрему главу присвятити сприянню торгівлі, надзвичайним заходам, конкурентній політиці, монополії та державним підприємствам, інституційним положенням (спільні комісії, вирішення спорів між державами та інше), а також виняткам (національна безпека, оподаткування, розкриття інформації);

7) у зв'язку з тим, що Україна все ще належить до категорії «країн, що розвиваються», в Угоді необхідно відобразити ряд перехідних положень для захисту національного ринку послуг (вітчизняних підприємств);

8) зазначити, що угода не стосуватиметься руху робочої сили, не відкривати доступ до ринку праці.

Договірне закріплення розширення ЗВТ дозволить спростити надання послуг українськими спеціалістами в Канаді. Це сприятиме збільшенню попиту на українські послуги в Канаді, однак дозволить залишити надавачів послуг в Україні. Канадський ринок зацікавлений в отриманні послуг у сфері ІТ, що спричиняє значний відтік кваліфікованих спеціалістів з України до Канади. Проте завдяки перегляду Угоди українські спеціалісти матимуть змогу отримувати високу заробітну плату, проживаючи в Україні. Такі зміни принесуть користь державі не тільки через збільшення кількості емігрантів, а й ще у вигляді збільшень податкових надходжень до державного бюджету.

Висновки. Головним недоліком Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою є відсутність в угоді положень про лібералізацію ринку послуг. Таку прогалину можливо заповнити шляхом перегляду положень Угоди, тим самим створивши поглиблену та розширену зону вільної торгівлі. Для досягнення найвищого рівня торговельного співробітництва між Україною та Канадою вважається

доцільним залучення досвіду утворення зон вільної торгівлі з ЄС, адже і Україна, і Канада вже перебувають у тісних інтеграційних об'єднаннях з Європейським Союзом. Створення поглибленої та розшире-

ної зони вільної торгівлі між Україною та Канадою сприятиме розширенню торговельних ринків, а також захисту вітчизняних надавачів та споживачів послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Салов А. Экономика. Конспект лекций. URL: <https://studme.com.ua/1584072011261/ekonomika/ekonomika.htm>.
2. Дешко Л. Правове регулювання господарювання в сфері охорони здоров'я: проблеми вдосконалення спеціального законодавства. Підприємництво, господарство і право. 2007. № 5. С. 57–62.
3. Deshko L. International cooperation in the field of Innovations and Investment. European Integration of Economics, Education and Law: Proceedings of the International Scientific Conference. Warsaw: BMT Eridia Sp. z o.o. Wydawnictwo Erida, 2018. P. 245–247.
4. Дешко Л. Державне регулювання системи цін на лікарські засоби в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2007. № 10. С. 109–112.
5. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Канадою // Стан торговельно-економічних відносин та інвестиційної діяльності між Україною та Канадою. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-%D1%81%D0%B0/trade>.
6. Deshko L. European Standards of Human Rights: Course book. Donetsk: Modern Printing (Suchasny Drook), 2013. 142 p.
7. Міжнародна економіка: навч. посіб. / За ред. Г.Е. Гронтковської. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 384 с.
8. Шнирков О.І. Поглиблені та розширені зони вільної торгівлі у світовому господарстві. Актуальні проблеми міжнародних відносин. С. 57–63.
9. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою. URL: http://sfs.gov.ua/data/material/000/227/303513/Ugoda_pro_v_lnu_torg_vlyu_m_zh_Ukra_noyu_ta_Kanadoyu.pdf.
10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.